

Streszczenie

Temat: Przemoc psychiczna w klasie szkolnej. Badania nad bullyingiem w codziennym życiu szkoły

Niniejsza praca poświęcona jest dwóm kluczowym zagadnieniom: opisowi zjawiska przemocy psychicznej w relacjach między uczniami, a także profilaktyce zachowań opartych na stosowaniu przemocy psychicznej w środowisku szkolnym.

Pierwsza część pracy zawiera rozdziały teoretyczne, które stanowią wprowadzenie do problematyki przemocy w świetle dostępnej literatury, ze szczególnym uwzględnieniem jej psychicznej formy. Ważnymi aspektami teoretycznych poszukiwań są m.in.: próba określenia granic pojęciowych przemocy szczególnie w kontekście pojęć pokrewnych, a także przegląd wybranych klasyfikacji przemocy, jej teorii oraz społecznych uwarunkowań.

Z uwagi na to, iż obszar badawczych zainteresowań dotyczy przemocy w środowisku szkolnym, kluczowymi zagadnieniami teoretycznych analiz była także charakterystyka klasy szkolnej jako małej grupy społecznej, oraz specyficzne potrzeby rozwojowe dziecka w średnim wieku szkolnym.

W drugiej części pracy opisuję metodologię badań własnych. Charakteryzuję zastosowane metody i techniki badawcze. W tej części rozprawy przedstawiam także zamierzenia badawcze sformułowane pod postacią celów i problemów. Głównym celem badań jest opisanie stanów, form i rozmiaru przemocy psychicznej w relacjach między uczniami środowiska szkolnym. Badania zostały przeprowadzone w pięciu szóstych klasach w dwóch szkołach podstawowych w okresie od 2015 do 2017 roku. Badaniom ankietowym zostali poddani uczniowie oraz nauczyciele, natomiast wywiady zostały przeprowadzone z uczniami stosującymi i ulegającymi przemocy psychicznej.

Trzecia część pracy poświęcona jest prezentacji wyników przeprowadzonych badań. Wnioski i refleksje, które nasuwają się z analizy badań zdają się korespondować z ogólnymi opisami rówieśniczej przemocy psychicznej w dostępnych opracowaniach.

Te analogie dotyczą m.in. sposobu definiowania przemocy psychicznej, gdzie zwraca się szczególną uwagę na pewne specyficzne cechy przemocy psychicznej, czyli na jej powtarzalność, intencjonalność, nierównowagę sił/pozycji oraz występowanie w mało licznych układach, to jest niewielu (sprawca wraz z asystentami) wobec jednego lub nielicznych wciąż tych samych uczniów. Wyniki badań wskazują także na specyficzne formy przemocy psychicznej, do których zalicza się m.in. poniżanie, wyśmiewanie, dręczenie, ośmieszanie,

upokarzanie, izolowanie. Narzędzia przy pomocy, których opisane formy występują są często trudne do wychwycenia, zaobserwowania.

Wywiady przeprowadzone z uczniami stosującymi i doświadczającymi przemocy zdają się być dopełnieniem wiedzy na temat zachowań o charakterze przemocy ustalonej w trakcie badań ankietowych, co więcej, posłużyły zaproponowaniu charakterystyki sprawców jak i ofiar psychicznego terroru.

Wnioski jak i refleksje z przeprowadzonych badań były niezbędne do zaproponowania kierunków działań i strategii w szeroko rozumianej profilaktyce antyprzemocowej w środowisku szkolnym. Ma to szczególne znaczenie z uwagi na sygnalizowany we wstępie pracy, niedostatek w rodzimej literaturze, spójnych opracowań poświęconych zjawisku psychicznego dręczenia w środowisku szkolnym i tym samym skutecznych rozwiązań w obszarze profilaktyki antybullyingowej.

Badania nad zjawiskiem przemocy psychicznej w relacjach między uczniami klasy szóstej nabierają szczególnego znaczenia w obliczu wdrażanej reformy edukacji. Bez skutecznych oddziaływań profilaktyczno-interwencyjnych zachowania o charakterze psychicznego dręczenia między uczniami klasy VI mogą ulec utrwaleniu i intensyfikacji w kolejnych dwóch latach szkoły podstawowej. Ich utrwaleniu ulegną także nakreślające się w przemocowych układach role społeczne uczniów, co znacznie utrudni działania nauczycieli w poradzeniu sobie z przemocą w relacjach między uczniami.